

mgr Amelia Wichowicz

Slasher: transformacje podgatunku w kinie amerykańskim

Promotor pracy doktorskiej: dr hab. Iwona Kolasińska-Pasterczyk

Streszczenie

Slasher (ang. *slash* – ciąć) jest podgatunkiem horroru filmowego, który rozwinął się na gruncie amerykańskiego kina. Wyróżnia się charakterystyczną fabułą, w której psychopatyczny morderca przy użyciu ostrych narzędzi (jak nóż, maczeta, piła, hak, itp.) w brutalny i krwawy sposób zabija grupę nastolatków, znajdujących się w zamkniętym, odizolowanym miejscu, np. w domu na przedmieściach miasta, na obozie letnim na łonie natury czy w szkole. Przedmiotem badań są wybrane slashery, zrealizowane w Stanach Zjednoczonych (oraz nieliczne w Kanadzie) w latach 1974-2014, a jako kontekst posłużą filmy grozy, zarówno produkcji amerykańskiej, jak i europejskiej, które nie należą do podgatunku, ale wywarły znaczący wpływ na jego rozwój. Celem niniejszej dysertacji, zorientowanej na całościowe ujęcie zjawiska, jest analiza rozwoju i transformacji slashera w amerykańskim kinie grozy. Wpisuje się ona w nurt badań genologicznych – slasher został omówiony pod kątem jego odmian i przekształceń formuły.

Rozdział pierwszy, o charakterze teoretycznym, przybliży stanowiska badawcze w filmoznawczych studiach genologicznych, głównie anglosaskich. Studia te stanowią horyzont rozpoznania, paradygmat teoretyczny i źródło inspiracji do badania podgatunku slashera, który jest efektem „rozwidlenia się” gatunku horroru. Stąd np. orientacja polemiczna wobec studiów, w których zostały przyjęte metodologie: strukturalistyczna (w pracach Very Diki), feministyczna i genderowa (w pracach Carol J. Clover i Very Diki) czy psychoanalityczna (w licznych studiach). Stąd też odwołanie w szczególności do nurtu kulturowych badań genologicznych, zainspirowanych studiami Charlesa (Ricka) Altmana. W spojrzeniu na slasher zostały uwzględnione dwa ujęcia: synchroniczne (inspirowane podejściem strukturalnym ukierunkowanym na uchwycenie cech dystynktywnych) i diachroniczne (pozwalające sytuować podgatunek w ramach procesu historycznego).

Rozdział drugi wprowadza definicję slashera jako autonomicznego podgatunku horroru filmowego i określa cechy składające się na jego specyfikę: typy bohaterów

(morderca – *bogeyman*, *final girl*, nastoletnie ofiary), schemat fabularny, czas i miejsce akcji, konwencje, rozwiązania wizualne (w tym chwyt subiektywnej kamery, tzw. POV), estetykę.

W rozdziale trzecim została przedstawiona geneza slashera. W ujęciu chronologicznym zaprezentowane zostały zjawiska, które miały wpływ na wyłonienie się i ukształtowanie jego formuły. Należą do nich: paryski teatr makabry Grand Guignol działający w latach 1897-1962, wybrane filmy grozy z lat 20., 30. i 40. XX wieku (w tym niektóre horrory wytwórni Universal oraz Hammer), *Noc myśliwego* (1955, Ch. Laughton), *Psychoza* (1960, A. Hitchcock) i *Podglądacz* (1960, M. Powell), filmy gore (m.in. horrory H. G. Lewisa), włoskie *giallo*, wybrane filmy należące do nurtu tzw. „amerykańskiego gotyku” (w tym *Teksańska masakra piłą mechaniczną* [1974, T. Hooper]), preslasher *Czarne święta* (1974, B. Clark).

Rozdział czwarty odnosi się do „złotej epoki” slashera, przypadającej na lata 1978-1984, w której podgatunek osiągnął dojrzałą formę oraz zdominował amerykańskie kino grozy. Rozdział zawiera analizy pięciu slasherów: *Halloween* (1978, J. Carpenter), *Piątku, trzynastego* (1980, S. S. Cunningham), *Balu naturalnego* (1980, P. Lynch), *Uśpionego obozu* (1983, R. Hiltzick), *Koszmaru z ulicy Wiązów* (1984, W. Craven). Należą one do szczytowych osiągnięć tego okresu, a także przedstawiają zróżnicowanie formuły slashera. Wielu przedstawicieli „złotej epoki” zainicjowało wieloodcinkowe serie (m.in. *Halloween*, *Piątek, trzynastego*, *Koszmar z ulicy Wiązów*). W rozdziale zostało opisane zjawisko seryjności charakterystyczne dla slasherów.

Rozdział piąty przybliża zwrot postmodernistyczny w historii podgatunku oraz w ewolucji formuły. Jego zapowiedzią była parodia młodzieżowych horrorów, *Student Bodies* (1981, M. Ritchie, M. Rose), powstała w okresie „złotej epoki” slashera. Następnie tendencje postmodernistyczne pojawiły się w *Nowym koszmarze Wesa Cravena* (1994, W. Craven). Przełom dla podgatunku nadszedł wraz z *Krzykiem* (1996, W. Craven) i jego kontynuacjami. Przyniósł on nie tylko zmiany w samej formule slashera, lecz zapoczątkował renesans podgatunku w kinie amerykańskim.

Rozdział szósty przedstawia współczesne oblicza slashera. Można wyodrębnić trzy ścieżki w rozwoju i transformacji jego formuły: pierwsza z nich związana jest z remakami i rebootami, czyli nowymi wersjami slasherów z okresu „złotej epoki”; druga z grupą neoslasherów, będących nierzadko pod silnym wpływem filmowego postmodernizmu; zaś trzecia wiąże się z przejawem nostalgii w dzisiejszym kinie, objawiającej się w tęsknocie za kinematografią dekady lat 80. ubiegłego wieku.

Amelie Wichowian